

Interview with levhenia Svidruk, Nadworna (IF_Nad_09_012), Part I

Published on Єврейська Галичина та Буковина (<http://jgaliciabukovina.net>)

Interview with levhenia Svidruk, Nadworna (IF_Nad_09_012), Part I

Name: levhenia Petrivna Svidruk

Code: IF_Nad_09_012

Born: 1925

Gender: Female

Nationality: Ukrainian

Profession: Housewife

Migration: In Nadworna since 1946

Length: 78:15

Transcription:

20/08/2009. Надвірна Івано-Франківська область.

Повторне інтерв'ю з Свидрук Євгенією Петрівною, 1925 г.р., с. Отиня Коломійського р-ну Івано-Франківської області. З 1946 року мешкає у Надвірній. Відеозапис. Леонова Андрія. Інтерв'ю беруть Белова О.В., Величко Т.В. Тривалість - 1 година 18 хвилин.

ОБ - Белова О.В.

ЕС - Свидрук Е.П.

ТВ - Величко Т.В.

АЛ - Леонов А.

Транскрипт - Величко Т.В.

00:00:00 Йде установка апаратури для відеозйомки. З Е.П. правнук. Має три доньки та сім онуків.

00:00:46-9

ОБ: Пані Євгенія! Ми хотім ще раз попросить вас розказати, як євреї молилися, що на себе одевали.

ЕС: Вони молилися... Вони мали, називалося..., на такім поясі було "пріказання" ми казали. То

були такі пріказанія. То він був такий квадратик. Не пам'ято вую, чи він квадратовий, чи він продовгуватий. То вони вдівали на голову, так. А потім у них були такі шарфи, такі великі, знаєте, такі пів простині. Довгі, такі полосаті, білі з чорним. Такі полосаті з чорним. такі широкі, рукава так. І вони одівали на голову. І тут, під бородою, тримали собі або так пускали, і воно аж так сягало (показує рукою до щікоток). А такі широкі були, що тут назаді аж так знаєте чуть до колен був таких. І вони так молилися, вони так стояли, і вот так молилися (нахилляється уперед декілька разів, наспівує). Так вони молилися, спокійно. Але знаєте, вчора єvreї були.

00:02:04

У нас тут вчора були к вечору.

ОБ: Були вчора єvreї?

ЄС: Так, к вечору були. двоє таксі приїжджають. Двоє, равін був і ще (?), якийсь з ним.

ОБ: А они откуда приехали? Ну, наши или из заграницы?

ЄС: С заграніци, с заграніци. Вони мають на Закарпаттю у Мукачеві.., вони переїзджають граніцу, і зразу там є в них знаєте, вони мають такі чекають на них і спеціально їх возять бусіками, тими великими автобусами. Вони нараз приїжджають такі великі, вроде поверхові такі, великі, загранічні. У нас тут не ходять такі автобуси. ОБ: І вони приїзжали тоже молилися там?

ЄС: Молилися. ну то молилися ... один рабін був, один то... То ми пришли, то вже фонарики брали, бо то вже вечер був. То вже з фонарником прийшов то дверь їм відтворив. (Ключи від кладбища у зятя ЄС).

00:03:01

То вони вже там молилися.

ОБ: А вообще ночью на кладбище можно ходить?

ЄС: Дванадцята, перша, третя, люба - вони с фонарниками з такими, знаєте, мацними. І світять собі, і дехто їде, дехто стане собі дорогою, бо так недалеко, тай на дорозі станут так в рядочок, або в два ряди. І моляться так собі ...

ОБ: А вот Вы вчера показали как они молятся, вот как они напевают. Напойте еще раз, пожалуйста, как вы помните. (ЄС сміється).

00:03:38-00:03:49 (наспівує). Вот так співають. Ну, може, голосніше. Хто як може.

ОБ: А только мужчины приезжают молиться?

ЄС: Мужчины ... Приезжают і жінки. Бо котрий равін женатий, то він приїжджає з дітьми, жінку з дітьми. Но жінки на дорозі стоят, нікуда не йдуть. То так і колись було, що жінки в них так, знаєте, сіталося, що жінці заказано йти до молитовні. Но були такі дні, що жінки ходили, але переважно самі єvreї з дітьми.., з хлопчиками. З хлопцям великими, старими, то всьо мушчини. А жінки мало.

ОБ: До божниці не ходили?

ЄС: Мало, дуже мало. Колись були такі дні, що жінки йшли, і так по одній стороні в куточку стояли. І то старші, молоді не йшли.

00:04:45

Interview with Levhenia Svidruk, Nadworna (IF_Nad_09_012), Part I

Published on Єврейська Галичина та Буковина (<http://jgaliciabukovina.net>)

ТВ: Який то був день? Пора року? Не пам'ятаєте, коли жінки йшли на цей..?

ЄС: Знаєте, я така мала була, що я не пам'ятаю.

ОБ: А когда молились, не помните, на руку ничего не наматывали?

ЄС: Нє-нє, оце только на чоло, і так вони так поклонялися-поклонялися. От так, як тепер, я колись бачила у Ізраїлі вони там коло стіни моляться. Показано у кіно. Отак вони і молялися колись так.

00:05:14 Лише вони оце вони вдягали свої шалики такі, шарфи такі велики. ОБ: Вы вчера так интересно рассказывали, что евреи - избранный народ, и вот от Адама и Евы евреи пошли. ЄС: Від Господа Бога єврейський народ выбраний народ був. Вони дуже були гарні, дуже такі ну високі мушчини, кучеряві. Вони вже тепер переродили, але колись вони були дуже гарні такі, знаєте, така гарна раса дуже була.

00:05:54

ОБ: А чого вони переродили? ЄС: Ну, знаєте, на них упало таке прокляття, так як ми, христіанє, знаємо. Вони дуже по світі розійшлися, їх в неволю брали єгіптяне. То вони було пріказано, ще коли Авраам в їх був самий старший священик. В них були такі божниці, як то святыни називалися. Великі у них там будували. Ну то було таке місце (*нерозбірливо, так як заглушає крик онука інформанта*), що туда називалося Святая святих, що туда ніхто не йшов, лише йшов один священик. Самий головний туда ішов. І на ту памятку вони кожного року на Новий рік запалювали світло. І світло само загоралося. Так само і тепер перед Рождеством, перед Різдвом, але то на римо-католицьке, знаєте, на 24 грудня йдуть туда. І священик, самий найстарший, римо-католицький, йде туда і всі моляться у святыні.

00:07:07

І у нас йдуть і жінки, і мушки, всі моляться на колінах і чекають, аби світло само загорілося. Лямпа стоїть така чи свічка, я так забула може.

ОБ: Это католики так моляться?

ЄС: Да. І світло само загорається. І вони беруть то світло, і развозят по цілім світи. Кожний, хто у літак, хто у лампадку, беруть. І у нас ідуть до церкви, коли світ, світло привозять з Єрусалиму. І люди кожний бере собі до дому то світло. ОБ: Это на Рождество? ЄС: Так, так. ОБ: Не на Пасху? ЄС: Нє-нє. ОБ: На Рождество? ЄС: На Рождество. ОБ: А у євреев значит тоже был праздник, когда само світло загоралось? 00:07:54

ЄС: Так-так. То се наша віра від них, бо в них сам Авраам, Моїсей, бо всі були під римо... Римська держава була дуже велика. І їх забрали. Знаєте, колись були раби, і їх забрали у раби. І вони були дуже довго рабами у єгиптян. Вони дуже бідували, з них знущалися. Їм діти не позволяли багато мати, топити. Навіть святий Йосип їхній ще тодішній, сестра жаліла його втопити, поставила в кошик. Такий всмолила кошик і поставила на воду. А царська дочка купалася і уздріла, що такий гарний хлопчик пливе. І вона ту дитину забрала. І ту виховала. То сей святий Йосип визволив їх з тої неволі. І коли був голод, той цар вибрав його за найстаршого

00:08:53

Він пріповів йому, що сім' років буде дуже урожай. Потом сім' років земля не буде родити. І він його вибрал за старшого від продуктів. То вони будували такі ломбарди, ізбити туда ховали. То туда їздили позбіж'ю всі, то він давав туда, де дуже голодували. Хто мав гроші, то ще куповував, а кому... Ну от я не знаю, як то роздавали.

ОБ: Так це Йосиф, да? А вот по пустине кто євреев воділ? Вот вы вчера говорили. что они ходили.

ЄС: Моісей.

ОБ: І сколько оні ходілі там?

ЄС: Сім років йшли. Сім років йшли до тої землі обіцяної. Но вони йшли со скотом, ну всюдь своє... Вони мали там верблюдів, то на верблюдів грузили, то. Ну а по дорозі їх дуже багато йшло, знаєте. І одні йшли зневірялися, води не було. А він казав: "Господи, що я маю робити?". Господь каже: "Ударь по скалу, і вода зараз тут піде". І він удал в скалу, а всі, де котрі, знаєте, зневірялися і казали, що не буде води. Так уздріли воду, то ето... Ну, потому на них ето...

00:10:27

Ходив часто на гору молитися до Бога. І він діставав казівку, як йому йти, що далі робити. Невстім він вернув, а вони налепили собі божків, і вже божкам поклонялися, знаєте, як погані.

ОБ: А з чого божків налепили?

ЄС: Ну, налепили з глини, з чого могли. Позабивали їх, понарозмальовували їх, найгоршки і на них то, що Бог, і уже клали, і йому поклонялися, вогнища палили, бо ше колись жертви приносили.

ОБ: Євреям так нельзя?

ЄС: Ні, то поганство. То це погані так робили. А вони мали в Господа Бога вірити. 00:11:08

ОБ: А что оні єлі там, в етой пустине.

ЄС: Кождий ранок їм падала манна з неба. То кажуть, та манна, що вони в Єрусалімі ту святиню ховають у такій урночці. То це така крупа.

ОБ: До сіх пор ховають? ЄС: Тримають, та манна стоїть на вспомін у Єрусалімі. Вона стоїть у такій урні, бо вони тримають отак. (Разом намагаємося вгомонити онука респондентки).

00:11:58

ОБ: Значіть манна їм з неба падала...

ЄС: З неба, кождий ранок, вони виходили досвіта, до схода сонця, і манна падала. Так їм... вони... не знаю простираві шось, знаєте, шось вони, або просто манну ту руками збирали і їли. З того хліб вони робили. То була їх їда.

ОБ: А мацу оні пеклі, как ви казали вчера. ЄС: Там то не пише. То вони мацу вони печуть на свій Великдень, ту мацу. Отакі на воді коржики, місять так, і їх розтачують. Отакі або такі квадратові, або є круглі такі коржики, але тоненькі-тоненькі коржики, знаєте. То їх печуть на плиті. Колись плита була, то вони печуть їх на плиті.

00:12:50

ОБ: А вот в пустине, Ви говорілі, хліб із манни пеклі, а на чом?

ЄС: А вони каміння поставить, вони лисття мали, і в лисття завивали то, і клали на утой попіл, золу ту, і накривали. Воно спікло і мали хліб.

ОБ: А вот хочу спросіть про разні народа. Єслі от Адама і Єви, вот ви говоріте, євреї проїзошлі, то откуда другі народа?

ЄС: Усі народа ... було багато тисячолітів, чотири тисячі років було до приходу Ісуса Христа. Значіть чотири тисячі років чекали на прихід Ісуса Христа. Значіть народа розійшлися, євреї

лишилися самими вірними Господу Богу, що вони не відходили від віри. А ті, що пішли як у Індії, як у Америці, як у то, то не було такої єдності, аби чимось діставати, аби їх учити тої віри. А вони дуже були єреї, знаєте, вища раса. Вони считали, що вони до Господа Бога найближче, той вони іздавали так народ, що вони до себе горнули, як християне тепер всі народи можуть бути. А в них нє. Вони були самі такі вибрані. Вибраній народ.

00:14:10

ОБ: А откуда тогда появілісь вот українци, там поляки, немци?

ЕС: Ну то вже, знаєте, роками, роками, вікамиуже ото у нас кажуть появила Чехія, Русь і поляки, що перший цар був П'єр, Пастх П'єрх. Він мав трьох синів. І сказав: "Ти йди на півднє, ти йди на схід, а ти йди далі туди на захід". І назвав їх Лех, Чех і Рус. І через то є се. А то вже що білоруси, що ті, то це посталися, самі зачелися. ОБ: Так получається, що в прінціпі, все люди от євреїв проізошлі, раз Адам і Єва..? ЕС: Від Адама і Єви всі люди, але ще кождий собі пішов знаєте, там собі чорні родили, через то, що вони у тій жарі чорнили, загорали з тої праці, з того труда, то вони чорні, то такі. але всі вони від Адама і Єви.

00:15:17

ОБ: А от у Адама і Єви діти були?

ЕС: Були-були. Значіть зразу зачілися діти родити, і зачілися множити, і одні з другими жили діти. Так у них не було коли дитина одна за другою, одна за другу...

ОБ: А как іх звали етіх дітей Адама і Єви.

ЕС: Ну я не можу вам сказати. Хіба у Біблії я маю, треба Вам.

ОБ: Ну что братя там убілі один другого?

С: А то вже другий син, що добув Богову довіру, то син дальнього покоління.

ОБ: Так ето нє син Адама і Єви?

ЕС: Нє-нє, то вже дальнього покоління. То був Ісаак, Нобель і Ісаак. Такі вже. Знаю, що Ісаака. То той хотів брат Ісаака вбити. Бо він запалив вогнище Богові на одвіру, і так щиро молився. Той був дуже праведний. І його вогнище йшов дим до гори, значіть, що Господь Бог його офіру ту приймає, що він то. І там клали голубку, голуба на офіру. Ну такі багачі палили, більше. Таке теля могли класти, якусь зверину на офіру, то така була жертва. Так колись було до Ісуса Христа. І він як уздрів, що... а того дим стелить. Так той уздрів, що до нього йде той, а він пішов взів ніж і того вбив. Думає, тебе не буде, а моя фіра буде йти дотори.

00:16:53

ОБ: Так Бог чью офіру взял, того кого убілі?

ЕС: Так, так.

ОБ: А он пріньос нє тварин всяких, а что-то другое. Ілі оні прінєслі одінаковую..?

ЕС: Однакову принесли офіру, а нє, то навіть просто палили вогонь. Вогонь палили, і дим йшов на небо і туди вони молились. Це, знаєте, така у них була жертва. Вони молили. Один йшов до неба, значіть господь Бог приймав їх молитву. А котра стелилася по землі, то не була щира молитва. Бо треба молитву мати від сердця. 00:17:29

ОБ: А нє слышалі історію, що єреї в старіє времена какую-то башню строїлі. ЕС: Так, строїли. То цар був такий дуже Соломон, ще перший їх. То він хотів таку башню високу построїти. І строїли, таку вже дуже високу построїли далеко. А потом Господь Бог їх розум помут, в, тих

інжене..., як на той час будівничих, і вони зачилися сперичати і значіть не можна було будувати таку вежку. Вона колись могла упасти. І колись людей могла того... І вони дуже високу побудували вежу. Рахуйте, що не було ні тракторів, нічого. І вони так мурували, що не було заводів цементу. Но вони мали такі спеціальні то всьо, що вони дуже велику вежу , вдolinу вона була широка, а вгору все вужча, вужча. А потом і такі зробили дробини, шнурів з льяну. І вони по тих лізли і то каміння, цегли не було, то ці каміння вони догори таскали рabi. А Господь Бог уздрів, що така страшна офіра йде, що люди падут, убиваються. І він їм розум так, що вони не знали, що далі робить. І так та вежа стояла, дуже довгі роки стояла. І землетрус був чи що, і так що вона ...

00:18:52

ОБ: А с етімі людьмі чо стало, к нім розум вєрнувся потом?

ЄС: Нє, вернули. То просто вони не знали, як далі строїть. Бо вже так високо було, що вони не знали, що за ту дістати. І як вже як то робити. Один казав так, другий так. І все припинилось.

ОБ: А вот єще била історія про потоп. За чо Бог послал потоп? ЄС: За самій гріх. Потоп Господь Бог послав тому, що люди відвернулися від Бога. І був один праведний Ной був. І він сказав йому будувати корабель. Він будував той корабель чотириста років. І тоді люди дуже довго жили. Ми уже попотопні люди. А то до потопу. То ми вже так би від Ноя ідемо.

00:19:54

Сказав всьо брати по двоє: голубів. Ну всьо-всьо, що на земней є корова і бика, і коня і то, ну всьо, що є на землє, по дві штуки він бров. Дуже корабль був великий, що всьо вміщалось. І єди їм треба було взяти чути не на рік. Ну то він всьо. То ті усі і свої діти, вони всі були побожні, невістки, сини. Їх було багато. І він то всьо на корабль. І дощ падав сорок днів, і сорок діб. І затопив всьо. Лишиль той корабль один. То вже по сорок днях, тій час прийшов. Там не було не вікна, нічого, не дверів. То все так замуровано було, що не дай Бог (на декілька секунд онук відвертає увагу респондентки).

00:20:53

І він пустив голубку, вона пропала. Голуба пустив, голуб пропав. Значіть що не мав де сісти, бо ще була вода. Він прочековував якийсь час, знов випустив голубку. Голубка принесла йому в дзьобку принесла йому гілку. І тоді вони спинилися, вже вода їх ні... Вони спинилися на якімось пагорбі. І тоді вже всіх повипусков, всі повіходили. То було то вже присохло, що вони...
ОБ: А цей корабль десь залишився?

ЄС: Нє... (нрзб).

ОБ: Не там, де євреї жили?

ЄС: Ну то там... де він спинився, того не знаю...

00:21:48

ОБ: А от ще ми хотіли спросіть вчера про ряжених, коли в євреїв ряділісь вот на свята, на Різдво.

ЄС: То у нас, а в євреїв - нє. У нас на Різдво Святий вечір. Вбираються колядники, називаються героди. То є мужчини, є Цар з короною, а коло нього ну ото п'ять-шість хлопців тоже з короною (постійно лає собака, погано чути). Надівають ту, звізда або хрест з таким знаєте золотом, знаєте, таким о блискучим. Таке всьо убрано, і сорочки білі вишивані або просто білі сорочки. Нр там перед цим треба вдіти, але батькова сорочка бо вона велика. (Сміється). Вони вбирали батькову сорочку, а колись сорочки мали довгі, по коліно., то вони вбирали сорочки такі, могли ще білі кожушки наверх вбрати, але білим наверх. То пастушки. То вже були пастушки. Вони так були вбрані, але без коронів, шоб те мали (на фоні розмови чути крики

онука респондентки). 00:23:27

ОБ: А ще які ролі були? Жид був?

ЕС: Був Жид. Жида мав шапку таку міг мати каракулеву. Ні, не каракулеву, баранкову, з барабашки. Але така стара мусила бути. Стара, портряпана така, знаєте, так на бік її звертав. Вона була така висока, і так на бік її звертав. То Жиди були в ото вбрані, і такі плащі чорні, чорний плащ. А там вже що було, хлопчики шоб тут вбирати, знаєте, в чоботах були, чи в черевичках.

ОБ: А такі чулочки бєлиє, как у євреїв не одєвали?

ЕС: Не одівали, бо то зима, то холодно. Не раз було що 30 градусів морозу. то добре одівалися, хто в сапогах, в черевиках, хто в валянках.

00:24:26

ТВ: А він горбатий був?

ЕС: А Жид ну що нібудь, навіть мішок брали, шоб горб тут в нього, плечі. І тут підперізувався шнурком таким. І торбу мав обов'язково, мішок або торбу таку. переважно мешки давали, бо не було такого, як тепер, то с торбами ходили, а 00:24:54

ОБ: А почому горбатий должен бить?

ЕС: Ну вот так знаєте мусили собі карикатуру робить.

ОБ: А вот ліцо раскрашівалі как-то?

ЕС: Мазали. В чулку вбирали, в панчоху.

ОБ: Как?

ЕС: так, в панчоху вберуть, а тут розріз на очі, і на ніс, і на писок, і в панчоху вберуть. Яка було, в таку вберуть.

ТВ: А волосся ховали під шапку чи ні?

ЕС: Волосся не можна було, панчоха була. Колись хлопчиків стригли от так от, то не було то хлопці би мали довге волосся. То це знаєте було таке противне, що хлопці мали бо такі стрижені, культурно. Не було жадних таких косічок, як тепер.

ОБ: А борода була у етого ряженого?

ЕС: Да, Жид обов'язково бороду мов повісмо то лльняне. На шнурке тут привязували, і за вуха так привязували, то вже борода, і так вуса ще.

ОБ: А вот еті не привязували (*показує на пейси*)?

ЕС: Нє, нє. ну ето уже дуже треба було, знаєте...

00:25:58

ТВ: А з ним, з Жидом, була, Ви казали...

ЕС: Сура.

ТВ: От про неї розкажіть?

Interview with Levhenia Svidruk, Nadworna (IF_Nad_09_012), Part I

Published on Єврейська Галичина та Буковина (<http://jgaliciabukovina.net>)

ЄС: Ну вона тоже убирали її в якусь таку широку... У когось брали такі ... плаття такі. але однокольоровий, такий чорний, корічневий чи яке. Вона тоже підперезалася, хустину зав'язали під теже в тій мастці панчосі на лиці. А тут помальовано червоним знаєте, ще наверху помальоване буряком. (Прийшов молодший зять респондентки. Вона просить його взяти онука Юру).

00:26:43

ТВ: І шо вони робили? яка була роль Сури та Жида?

ЄС: Ну, яка роль. Ті героди колядували. То був Ангел, ще був Ірод. І кождий віступов від свого, той що має. Ірод, що Ісуса Христа треба вбити. А той солдат мов йти.... У них всіх вірші свої. А ті героди всі, то колядували. Коляду виколядуть, повіншуто і тоді сценку таку, знаєте, малу ото. А Жид: Я там був, я там вигів, я ходив, я з вами був, але мені шелеп-телеп, жінці на панчоськи, дітям на черевички". То вже йому жидові кидали хто, що, гроши кидали, переважно то печиво кидали всякі були, рогалочки, булочки, то кидали. Він нараз мешок такий набре, ледве несе. ну але і гроши кидали. 00:27:32

А Сура собі шелеп-телеп бігала, шо їй треба, бо діти має, то ... (сміються).

ТВ: А слова Сури памятаєте? Шо вона там...

ЄС: Ну там нічого вона так не казала, ну просто ходила, обіймала. А той Жид ходив всіх дівчат кого увіде, обіймав, так знаєте, зачепив тут, то то. Жінки піщали, діти кричили, тікали від них (сміється). Бо їм вже було... То Сура, Сура то мушчин обнімала, хлопчиков то. То хлопці вже були чотирнадцять, п'ятнадцять було то перебиралися в уті.

ТВ: В Суру хлопець переодягався? ЄС: Переважно хлопці, дівчата - нє, дівчата не йшли . ні колядували. То всю хлопці. Перебиралися так само на Маланкі, то всю хлопці робили.

00:28:30

ТВ: А от Ви казали, що не добре коли жінка приходить на певні свята? ЄС: Так, недобре на Святий вечір аби жінка прийшла, бо колись жінка считалася нечиста, знаєте. Шо мушчини могли йти, а жінка не могла йти до хати. І так у нас так всю лишило. Так само головне на Уведенії, Уведенії той день не йдуть жінки, на Святий вечір і Новій рік.

ЄС: А якщо прийде першим чоловік, але Жид?

ЄС: О-о, ще добре Жид.

ТВ: Чому?

ЄС: Бо то перша наша віра, то Жид то й навіть добре. Ніхто... Мушчина, а любий би прийшов, аби прийшов чорний, який би не був. Жид прийшов, то має в хаті поменшувати: "Здоровям, щастям вас".

00:29:26

І жиди приходили нараз шось треба. Бо вони дуже ходили по бутилі. Бували дуже такі, що у кого вже теля корова має, вони жид тут. Вже вони мали кокурентів, їх багато. Кождий шов собі скорше купив би дешевше. (Звертається до зятя Колі, щоб взяв онука, який нам заважав).

00:30:07

ТВ: Ви ще про Маланку казали.

ЄС: Так, Новій рік наш, чотирнадцятого, вечір, тринадцятого на чотирнадцяте січня. Бо чотирнадцятого січня наш Новий рік по-старому. То колись від Греції було. Віра наша пішла, бо

був папа римський. Вони не погодилися з папою римським. А що зробило? Багатство! Знаєте, всі дуже греки були богаті. Візантія називалося. То з Візантії наша віра. І наш Володимир і Ольга поїхали туда, їм дуже се подобовся обряд. І вони прийняли там хрещення і віру. То навіть візантійський той князь хотів сю нашу Ольгу оженити. А она була така хитра і каже: "Я хочуся вихрестити, а ти будеш моїм хресним батьком". Її чоловік загинув на воїні, вона не хотіла нікого. Так його любила, що вона не хотіла нікого.

00:31:17-0 І вона дуже гарна була. Він хотів з нею оженити. А вона каже: "Ти будеш моїм хресним батьком". А він не поняв. Каже: "Добре, я буду твоїм хресним батьком". То він її тримав, бо треба була матір тримала, і батько хрещений. То вони її у хрестили. А потім він каже: "А тепер будемо женити". А вона каже: "Ну а як?! В законі як? Хресний батько можете женитись по хрестницу!?", А він тоді взявся за голову. Вона така дуже.

00:31:56

ОБ: А вот еті все історії ви откуда знаєте? Ето в школе учілі?

ЕС: В школі всючили. В школі. Я ходила сім класів і в школі всю історію. Релігія у нас була. І се всючили. То я се зі школи.

ОБ: А школа була польська ілі українська?

ЕС: Разом було: польська, єврейська і українська.

ОБ: Нет, ну а на каком языке Вам предметы преподавали?

ЕС: Переважно на польському. Але й більше по-українски говорили, бо діти не розуміли, томусь по українски. Тепер костьол є, правітьці, і правітьці по польськи і зараз тут же переводять по українськи. Бо то поляки є, а они не увіміють слова по польськи сказати. Вони просто всі щитають по матері, що вони римокатоліки. 00:32:47

ТВ: А от Ви нам ще про єврейські свята розповідали, про Гамана.

ЕС: Гамана. Ну я не скажу, коли то було Гамана. Гамана, що перебирали на таких Гаманів. Як вам сказати, такий бдертий, підперезаний ото. Шапки такі вбирави, малювалися, різні такі штуки показували. То вже і наші хлопці ходили тії з ними. То вони їм давали гроши за то, що вони на Гаманів всі перебирали.

00:33:13-00:33:37(Забирають онука у хату. Потім пересаджуємо ЕС у затінок). 00:33:37

ОБ: А вот Ви казали, что із карманов что-то вот они...

ЕС: А, то був Новий рік у них восені. Осеню, я не пам'ятою вже трошки холодно вже було, як у них був Новий рік. Тоді йшли перед Новим роком на містки, де мосточок є на через річку. І з карманів всючили нажість там якісь копійки були. Ну таке сміття, щось носять. Вони вичищували гріхи свої. Але мушчини, жінки - нє. Ізми свої гріхи, очищувалися.

ОБ: Ето на Новий год?

ЕС: Перед Новим роком.

00:34:19

ОБ: А у них не такий Новий год..?

ЕС: Нє, десь так осеню, я так не... Відела я се, бо на раз зі школи йшли, бо вони в любий час стоять собі на мостику і свої гріхи туда витрясують. Але тоді я ше була...

00:34:37

ЄС: Кучки, то було осінью. Знаю через те, що як кукурузи ламали, а то, ні чім вони растуть, кукурузи, називається кукурузо^{віна}. То вони брали, як не мали свого, то брали у людей, і робили такі чтири стовпчики, так ладки отакі от, і так стіни робили навколо. І там такі двері лишили собі, щоб вони могли зайти. І наверх одівали стріху, щоб оно... С одної сторони кидали, с другої. Так-так, що дощик падав, то не промоков. То стіков потім. І вони там собі стелили солому, і там вони сиділи. То було два дні, то в тих кучах вони сиділи. Там і їли, і там і молились. То не раз трохи бувало як дощ дуже падав. Бо переважно, вони казали, що Кучки - то значить дощ буде. То жидівські кучки - то буде дощ. Ну на раз не було дощу. Так бувало, що не був. А на раз такі дощі, вони всьо одне сидять. Вже дітей не беруть, але мужчини обов'язково там сиділи, як день, так і ноч. І дуже постили в ті дні.

00:35:59

ТВ: А чому постували в ті дні?

ЄС: Ну, вони мали свою релігію. Вони постували, вони все чекали, що то ше має Месія їх прийти. Вони не повірили, що Ісус Христос, то є той Месія обіцяний. А вони чекали Місію другу. Вони чекали другого Месію, бо вони казали, що той Месія як прийде, то їх возвелзть на весь мір, що вони будуть над всіми народами вони будуть найвищі. І вони будуть добре жити, що то вони...

00:36:37

ОБ: То оні до сіх пор, получается, місію своєго ждуть? ЄС: Так-так. Вони до сіх пор чекають, що Месія ще не прийшов. ОБ: А коли он прийдет? ЄС: Він не прийде, бо вже Ісус Христос при ето...

00:36:50

ОБ: Ви еще вчера інтересно рассказывалі про єврейскіє похорони, про черепкі.

ЄС: Ну жид як помер, чи жидівка, чи то хто помер, то його клали коло порога, так як входите, то так де було місце, чи наліво, чи направо, то по престінку стілили якісь... Ну щось стелили, я не пам'ятаю, що. Бо я приходила. Можна було се йти дивити. А ми діти йшли зі школи, то кажуть: "Жид той вмер, той Мошко або якийсь той". І ми йшли се в двері. не раз бачили, що лежить, але накритий. Але не раз ми бачили, як вони ті черепки. Ото колись були такі глиняні глечики, то молоко в них вливали хазяйки, то не раз так по парканах складали, аби вони так на сонці висихали. Навіть коли в них пряжили молоко у тих горшках, варили їсти в печок. І се саме і євреї млаи такі горщики.

00:37:55

Вони той горщик били, і клали на очі, на пісок, і на вуха, як руки стояли, то так на руках, і так на ногах. І туди його так завивали в такий дувгий, укутували його таким тим. І так його клали на такі носілки. Носілки були такі, що можна було класти їх, що вони стояли. І вони клали на носілки, і чотири брали, і скоро бігли. А за ним нанімали таких біdnіших. Такі були спеціальні. Вони цим жили, що вони ходили плакати. То їх називали пла^вчки.

00:38:38-00:38:50 ЄС знов просить зятя забрати онука.

ТВ: І що ці плачки робили?

ЄС: Бігли за похорон, як ті бігли, вони за ними бігли і "Вай-вай-вай-вай" (Наспівує). І так се було їх таке ва^йканье. Плакали так, знаєте. Вони щось забодили так: "А-а-а-а-а".

00:39:12

ОБ: Єврейскіє плачки?

ЄС: : Ага-ага. То бідні брали одну-дві. А багаті - то було 4-5. Так багато їх бігло у таких платтях чорних повдівані. І бігли, і плакали. А жінки вже йшли, як мушчина, то жінки йшли сзаді, і до воріт. Під ворітами плакали, якщо чоловік умер, або дитина, або що. То жінки, мами, дочки, то вже під брамою поплачуть і підуть. А мушчини йшли там закопувоть.

00:39:48

ОБ: На кладбіщє женщіни не ходілі?

ЄС: Не-не. Може в такі дні ходили, то ми вже там то. Але нам дітям було інтересно як ховали. То був такий муріваний паркан цегляний, так була така зверха, знаєте, такий дашок, так. А я, дворідні брати мої, то ми йшли до своєї бабці. А то близько так. І он похорон йде. Ми уже біжимо, похорон. Вони мене підсадят на той мур, бо я не вилезу сама. Вони мене підсадят, хлопці, дивимось-дивимось. А то на раз тако, то вже ховають. То так як гріб був викопаний, то так, знаєте, аби лицем до сходу сонця. І так його, як він був завітий, то так ногі рівно, то в ту нішу його клали. І так він і засипали.

00:40:42

ОБ: Так он там лежал?

ЄС: Нет, сідячи, сідячі. то так ногі рівно, а він так... Там робили такій, знаєте, шоб він там не падав, такі углибленні робив, і там його туда.

ОБ: А не бивало такого, что єврейський похорон їде, і вдруг колокол звоніт? ЄС: То далеко. Се не було так. Вони мали свій час перед вечором, або раненько. Так що вони у свята наші не ховали. Лишина ховали в такій день. Як ми до школи ходили, то я ся памятаю. І того не було. І колокол дзвонить, а вони собі ходили, вони собі сего. Ми не робили, що в них щось там співають чи моляться в своїй божниці, чи ідуть на якісь там свої збори. То се ніхто не звертовав уваги. Українци собі йшли, поляки йшли, але ніхто.

00:41:42

ТВ: А чому до сходу сонця лицем ховали?

ЄС: До сходу сонця тому, що усі надіються, що як буде конець світа, що Ісус Христос буде йти зі сходу сонця покалестися людям, так що ті, що лежалі в гробі. Так і у нас ховають до сходу сонця ліцем було.

ТВ: Але Ви казали, що євреї не прийняли Христа.

ЄС: Ну не прийняли, але ми то від них походимо. Наша віра від них. То у нас Старий Закон, тоді всю єврейську віру. Старій Заповіт і Новій Заповіт. Новій Заповіт від Ісуса Христа, а Старий - до Ісуса Христа.

00:42:28

ОБ: А вот на кладбіщє ми вчера походілі, посмотрілі. Что там на камнях нарісовано? ЄС: Молітви їх, молітви їх. Вони мали свою, ну як то сказати, такі герби. Той - Лев. А то ще були такі, ну як вам сказати. Ето колись пани казали, графи, то вже такі. І се були богачі. Вони мали свої родинній.

ОБ: А, ето - родинний герб там. ЄС: Так-так, родинний герб. А ще до якої церкви вони тої божниці. Та мала свой герб, та мала свой герб і вони на тім викоб... І яку молитву ще, то до тої молитви там звір. Там лев був, а там ще шось. То були такі різні. Але переважно лев.

00:43:18

ОБ: Льви, ас був Кучера хто єще єсть? Ми ж нє всьо відєлі. ЄС: Знаєте, я давно була. ОБ: А Ви рассказивалі, что Ви ходілі туда. ЄС: Я ходила, але ходила... Я вже двадцять років корови не маю, тридцять п'ять років я без чоловіка. Ну то се як чоловік був, то ми тримали корови, то ми пасли там. То я памятаю. Я вже старая. Якшо підти можна звідси з тої сторони, бо я вам не раділа б ходити по тім. Бо там ніхто не косить пару рік, і там же завелися ... То ми се боїмо. Ми дітей не пускаємо. Є то вужів, то - не страшно. Вони не кусают. Але би гадюка не натрапить. Бо казали, що вивели й гадюки, а через то, у нас не було колись, а через то, що у нас дуже повені були, і з гори вода їх тут поприносila. Той рік вона зайшла, а в нас собака гукає. А внучка взяла, тай впустила. А він її там притеснув, і то була вона. Бо вона мала такий, знаєте, такі полоски. Але він вже так її замучив там, що зять взяв відро і виніс, бо внас кажуть, що не можна бити. Кажуть: "Іди! Я тобі нічого не роблю, а ти - мені нічого. Ти собі іди". Як її стрините: "Іди собі!". Станьте і не рушайтесь.

00:44:49

ОБ: Ето вужа ілі любого? ЄС: Вуж не страшний. Вуж не кусає. То вуж можете і в руки брати. то він не то. Але гадюка.

00:44:58

ОБ: А не казали, чому у вужа такі отмєтінки?

ЄС: Бо він отмечений, аби ето...

ОБ: За чо отмечений?

ЄС: Я вже нє знаю. (ОБ розпитує про птахів. ЄС каже, що удодів у них мало. А от коли сова ухаєт, то хтось вмре).

00:46:14 Відмічає, що дуже шанують буськів (аїсти) і просяять дитину.

00:46:31 Легенду про те, що колись буськи були людьми не чула.

00:46:47

АЛ: Скажіте, а єрейскіє свадьби Ви відєлі?

ЄС: У них не було такої гучної свадьби як у нас. Молода у них убіралася як у нас. У нас на селі, то вінки такі були, знаєте, з стяжками. А у них просто льон молода мала, чи довший. Плаття чи було довге, чи було коротке. І вони з женіхом йшли. То рабін йшов або до хати, або їх то. І вони погостилися, і так спокійно. Не було такого весілля, що знаєте, у нас музика, приходять, хлопці, дівчата співають. А у них спокійно. То навіть могли не знати, що там весілля у них.

ОБ: А українцев на своє весілля нє пріглашалі оні?

00:47:36

ЄС: А на раз як сусід - жид, то й був жид. Але жид не дуже йшов, бо вони.... подарки приносили, передавали. Якщо сусід, попросите їх на весілля, то він у день весілля пришле або дочку, або сина. Поздоровить і подарок дастъ. І так були такі пани, такі богаті, то як був сусі, його на весілля просили, то він посулов слугу і подарок передавав. А сам не йшов. А де й і шов. То вже котрі молоді ходили. Але знаєте, то було як еліта. Вони своє пансьтво мала, а трошки люди ... Але то було кілька, не було багато. У нас був Кучера - такий богач.

[Transcription incomplete: mins. 49-118 not included. See [Part II](#)]

English translation of transcription:

Not yet.

Description:

The Jewish cemetery.

Bible stories.

Ukrainian nativity scenes.

Jewish festivals. Sabbath.

Jewish rituals. Funeral and burial traditions.

Jewish weddings.

Religion.

Jewish ritual slaughter.

Interviewer: Olga Belova

Interviewer: Tatyana Velichko

Community: [Stanislavow \(Ivano-Frankivsk\)](#)

Джерело: <http://jgaliciabukovina.net/uk/node/111805>
